

EHEAROME2020

Comunicatul ministerial de la Roma

A N E X A II

EUROPEAN
Higher Education Area

bologna
process

ITALIAN **BFUG** SECRETARIAT
2018-2020

Translated within the Erasmus+ project “[IN-GLOBAL Enhancing Knowledge of the EHEA and Global Dialogue](#)” in 2023.

The original version of the Rome Communiqué and its annexes are available on the website of the European Higher Education Area:

<https://ehea.info/page-ministerial-conference-rome-2020>

**Co-funded by
the European Union**

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Principii și linii directoare pentru consolidarea dimensiunii sociale a învățământului superior în SEÎS

Pregătite de Grupul Consultativ 1 al BFUG privind Dimensiunea Socială

Introducere

Comunicatul de la Paris din 2018 a recunoscut nevoia de a îndruma statele membre să definească și să implementeze politici pentru îmbunătățirea dimensiunii sociale a SEÎS. Prezentul document schițează principiile și liniile directoare esențiale, care considerăm că sunt fundamentale pentru dezvoltarea în continuare a dimensiunii sociale în învățământul superior. Acest document pornește de la definiția dimensiunii sociale, prevăzută în Comunicatul de la Londra din 2007, și anume, componența corpului de studenți care intră, participă la învățământul superior și finalizează studiile superioare la toate nivelurile ar trebui să corespundă profilului social eterogen al societății din țările SEÎS. Grupul Consultativ pentru Dimensiunea Socială merge mai departe de definiția menționată anterior și extinde această definiție, subliniind faptul că dimensiunea socială cuprinde crearea unui mediu incluziv în învățământul superior, care încurajează echitatea, diversitatea și răspunde la nevoile comunităților locale.

Principiile și liniile directoare din acest document completează strategia din 2020 a SEÎS „Lărgirea participării pentru echitate și creștere”, pe care miniștrii au adoptat-o la Erevan în 2015 ca mijloc de a consolida în continuare dimensiunea socială și, în același timp, de a contribui la îmbunătățirea calității învățământului superior. Dimensiunea socială ar trebui să interconecteze principiile accesibilității, al echității, al diversității și al incluziunii în toate legile, politicile și practicile care privesc învățământul superior, în așa fel încât accesul, participarea, progresarea în învățământul superior și finalizarea studiilor superioare să depindă în principal de abilitățile studenților, nu de caracteristicile sau circumstanțele personale acestora, pe care ei nu le pot influența în mod direct. Având în vedere acest obiectiv, autoritățile publice ar trebui să sprijine implementarea acestor Principii și linii directoare, oferind un cadru legal, financiar, administrativ și de informare care să poată să inițieze procesele de implementare la nivel local. Acest cadru va promova strategii incluzive, care oferă sprijin specific pentru studenții vulnerabili, defavorizați și subreprezențați² și, în același timp, va evidenția măsuri și politici mai ample, de care pot să beneficieze reciproc, atât studenții, cât și personalul angajat în instituțiile de învățământ superior.

O participare sporită a grupurilor vulnerabile, defavorizate și subreprezentate în învățământul superior produce beneficii mai largi în ceea ce privește o ofertă redusă de protecție socială, rezultate mai bune privind sănătatea și o implicare sporită a comunității. La nivel colectiv, aceste beneficii mai largi susțin societăți coezive și democratice, în care prevalează justiția socială, binele public, responsabilitatea publică și mobilitatea socială. Calificările pentru absolvenții de învățământ superior acordate unui grup mai mare de cetățeni înseamnă perspective mai bune de angajare, salarii mai mari și transferarea către generația următoare și către comunitățile locale a unei aprecieri pentru beneficiile învățământului superior. Dincolo de realizarea angajamentelor asumate de SEÎS, adoptarea unei abordări holistice și proactive pentru îmbunătățirea dimensiunii sociale a învățământului superior servește la accelerarea progresului în ceea ce privește realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă ale ONU.

Aceste Principii și linii directoare stabilesc cursul în SEÎS pentru următorul deceniu, pentru ca autoritățile publice și instituțiile de învățământ superior să integreze aceste principii în misiunile centrale ale învățământului superior: învățare și predare, cercetare, inovare, schimb de cunoștințe și comunicare, guvernanta instituțională și management, dar și în politicile pentru abilitarea studenților și a personalului din învățământul superior, actual și viitor deopotrivă.

¹ Accesibil la http://www.ehea.info/media/ehea.info/file/2015_Yerevan/71/5/Widening_Participation_for_Equity_and_Growth_A_Strategy_for_the_Development_of_the_SD_and_LLL_in_the_EHEA_to_2020_613715.pdf

² Un glosar de termeni și definiții privind definițiile pentru studenți vulnerabili, defavorizați și subreprezențați se găsește la sfârșitul acestui document.

Îmbunătățirea dimensiunii sociale, trecând dincolo de lărgirea clauzelor de accesibilitate și concentrându-se în schimb pe conceptul de „a nu lăsa pe nimeni în urmă”, reprezintă un pas înainte crucial în demersul de a consolida societățile și democrațiile noastre. Sprijinirea unor medii de învățare diverse este o necesitate și ar trebui percepută ca o investiție în societăți, iar autoritățile publice trebuie să își asume responsabilitatea de a se asigura că principiile și liniile directoare propuse sunt consultate, ajustate la realitățile naționale și implementate, pentru a garanta un viitor mai bun pentru sistemele noastre de învățământ superior.

Principiile din textul de mai jos ar trebui înțelese ca fiind declarații de nivel înalt, care servesc drept bază pentru conceptualizarea diferitelor politici pentru îmbunătățirea dimensiunii sociale. Liniile directoare sunt recomandări menite să consilieze entitățile care se ocupă de elaborarea politicilor cu privire la modul în care ar trebui puse în practică aceste principii. Prin urmare, întregul document nu trebuie văzut ca o listă de verificare, ci mai degrabă ca o bază pentru îmbunătățirea continuă a politicilor și implementarea efectivă a acestora la nivel național și instituțional.

Principii

- 1. Dimensiunea socială ar trebui să se afle în centrul strategiilor pentru învățământul superior la nivel de sistem și la nivel instituțional, precum și la nivelul SEIS și al UE.** Consolidarea dimensiunii sociale a învățământului superior și cultivarea echității și a incluziunii pentru a reflecta diversitatea societății este responsabilitatea sistemului de învățământ superior ca întreg și ar trebui privită ca un angajament continuu.

Linii directoare:

Angajamentul strategic față de dimensiunea socială a învățământului superior ar trebui aliniat cu ținte concrete, care fie pot fi integrate în politicile existente pentru învățământul superior, fie dezvoltate în paralel. Aceste ținte ar trebui să vizeze lărgirea accesului, sprijinirea participării la studii și a finalizării studiilor pentru toți studenții actuali și viitori.

În procesul de creare a strategiilor ar trebui să existe un dialog amplu între autoritățile publice, instituțiile de învățământ superior, reprezentanți ai studenților și ai personalului și alte părți interesate relevante, inclusiv parteneri sociali, organizații neguvernamentale și persoane aparținând grupurilor vulnerabile, defavorizate și subreprezentate. Acest dialog amplu trebuie să asigure crearea unor strategii incluzive pentru învățământul superior, care cultivă echitatea și diversitatea și care răspund nevoilor comunității mai largi.

- 2. Reglementările legale sau documentele de politici ar trebui să permită și să dea posibilitatea instituțiilor de învățământ superior să își dezvolte propriile strategii pentru a își îndeplini responsabilitatea publică în ceea ce privește extinderea accesului la studiile în învățământul superior, participarea la studii și finalizarea acestora.**

Linii directoare:

Reglementările legale și regulile administrative ar trebui să permită o flexibilitate suficientă în conceperea, organizarea și predarea programelor de studii pentru a reflecta diversitatea nevoilor studenților. Instituțiile de învățământ superior ar trebui să aibă posibilitatea să organizeze studii cu frecvență și studii fără frecvență, moduri flexibile de studiu, învățământ hibrid și la distanță și să recunoască învățarea anterioară, pentru a răspunde nevoilor populației studențești diverse.

Autoritățile publice ar trebui să promoveze recunoașterea învățării anterioare non-formale și informale în învățământul superior, deoarece aceasta are un impact pozitiv asupra lărgirii accesului, tranziției și finalizării studiilor, echității și incluziunii, mobilității și angajabilității pe piața muncii. Recunoașterea învățării anterioare permite moduri flexibile de învățare pe tot parcursul vieții în întreg sectorul de învățământ, inclusiv în învățământul superior. Implementarea recunoașterii învățării anterioare va necesita o cooperare eficace între sistemul de învățământ superior, angajatori și comunitatea largă și asigurarea posibilității ca aceste cadre naționale de calificări să faciliteze recunoașterea transparentă a rezultatelor învățării și aplicarea unor proceduri fiabile de asigurare a calității.

- 3. Caracterul incluziv al întregului sistem de învățământ ar trebui îmbunătățit, prin elaborarea unor politici coerente, de la educația timpurie și pe durata școlarizării, până la învățământul superior și în învățarea pe tot parcursul vieții.**

Linii directoare:

Este important să se creeze sinergii cu toate nivelurile de învățământ și cu domeniile de politici asociate (cum ar fi finanțele, ocuparea forței de muncă, sănătatea și protecția socială, locuințe, migrația etc.) pentru a dezvolta măsuri de politici care creează un mediu incluziv în întreg sectorul învățământului, care cultivă echitatea, diversitatea și incluziunea și răspunde la nevoile comunității largi.

Politicile aferente dimensiunii sociale nu ar trebui să sprijine numai studenții actuali, ci și potențialii studenți în pregătirea și tranziția lor în învățământul superior. Participarea la învățământul superior trebuie să fie o opțiune pe tot parcursul vieții, inclusiv pentru adulții care decid să revină sau să intre în învățământul superior în etape ulterioare din viața lor. O abordare incluzivă trebuie să implice comunități mai largi, instituții de învățământ superior și alte grupuri de părți interesate, care să co-creeze parcursuri către învățământul superior.

Echitatea, diversitatea și incluziunea ar trebui să joace un rol esențial în formarea profesorilor din învățământul preuniversitar.

- 4. Existența unor date fiabile reprezintă o condiție preliminară necesară pentru o îmbunătățire bazată pe dovezi a dimensiunii sociale a învățământului superior.** Sistemele de învățământ superior ar trebui să definească scopul și obiectivele pentru care se colectează anumite tipuri de date, ținând seama de particularitățile cadrelor legale naționale. Ar trebui dezvoltate capacități adecvate de colectare, prelucrare și utilizare a acestor date pentru a fundamenta și a sprijini dimensiunea socială a învățământului superior.

Linii directoare:

Pentru a elabora politici eficiente, este necesară o colectare permanentă a datelor la nivel național. În limitele cadrelor legale naționale, colectarea de date ar trebui să furnizeze informații privind componența corpului studentesc, accesul și participarea în învățământul superior, abandonul și finalizarea studiilor superioare, inclusiv tranziția la piața muncii după finalizarea studiilor și să permită identificarea grupurilor vulnerabile, defavorizate și subreprezentate.

Pentru ca această colectare de date să fie comparabilă la nivel internațional, ar trebui dezvoltate la nivelul SEIS activități pe categorii pentru colectarea de date administrative care sunt relevante pentru dimensiunea socială, prin Eurostudent sau prin sondaje similare. Cu scopul de a raționaliza procesul și de a evita povara administrativă asupra instituțiilor din administrația publică și din învățământul superior, această dezvoltare ar trebui să țină seama de practicile naționale și procesele relevante de colectare a datelor, care există la nivel național.

Acolo unde este relevant și necesar, aceste exerciții naționale de colectare a datelor ar trebui să fie completate de instituțiile de învățământ superior prin realizarea unor sondaje suplimentare, a unor cercetări și analize pentru a înțelege mai bine vulnerabilitatea, dezavantajele și subreprezentarea în educație, precum și tranziția studenților în cadrul sistemului de învățământ.

- 5. Autoritățile publice ar trebui să realizeze politici care dau posibilitatea instituțiilor de învățământ superior să asigure consiliere și orientare eficiente potențialilor studenți și studenților înscriși, pentru a lărgi accesul acestora în învățământul superior, participarea și finalizarea studiilor superioare.** Aceste servicii ar trebui să fie coerente în tot sistemul de învățământ, acordându-se o atenție deosebită tranzițiilor între diferite niveluri educaționale și instituții educaționale și tranziției pe piața muncii.

Linii directoare:

Autoritățile publice ar trebui să creeze condițiile care permit colaborarea între diferite instituții publice care oferă servicii de consiliere și orientare împreună cu instituțiile de învățământ superior, pentru a crea sinergii și a evita duplicarea unor servicii similare. Aceste servicii ar trebui să respecte principiile clarității și ușurinței de utilizare pentru că utilizatorii finali să fie capabili să le înțeleagă cu ușurință.

În cadrul unui corp studențesc divers, o atenție deosebită ar trebui acordată studenților cu probleme de sănătate fizică și psihologică. Acești studenți ar trebui să aibă acces la sprijin profesional pentru a le asigura reușita în accesarea și finalizarea studiilor superioare. Ar trebui să se pună un accent deosebit pe prevenirea problemelor psihologice cauzate de organizarea studiilor și de condițiile de trai ale studenților.

De asemenea, autoritățile publice ar trebui să aibă în vedere înființarea unor instituții de tip mediatori, care să aibă capacitatea și cunoștințele necesare pentru a media eventualele conflicte, în special privind aspecte legate de echitate, care ar putea apărea în procesul de accesare sau de participare la învățământul superior, sau conflicte care împiedică finalizarea studiilor.

- 6. Autoritățile publice ar trebui să asigure instituțiilor de învățământ superior finanțare suficientă și sustenabilă și autonomie financiară, permițându-le să construiască o capacitate adecvată pentru a adopta diversitatea și a contribui la echitate și la incluziunea în învățământul superior.**

Linii directoare:

Sistemele de finanțare a învățământului superior ar trebui să faciliteze realizarea obiectivelor strategice privind dimensiunea socială a învățământului superior. Instituțiile de învățământ superior ar trebui sprijinite și recompensate să îndeplinească țintele agreate în ceea ce privește lărgirea accesului, creșterea participării la învățământul superior și finalizarea studiilor superioare, în special pentru grupurile vulnerabile, defavorizate și subreprezentate. Mecanismele pentru realizarea acestor ținte nu ar trebui să aibă consecințe financiare negative pentru finanțarea de bază a instituțiilor de învățământ superior.

Sistemele de sprijin financiar ar trebui să urmărească să fie universal aplicabile pentru toți studenții, însă atunci când acest lucru nu este posibil, sistemele publice de sprijin financiar pentru studenți ar trebui să fie în principal bazate pe nevoi și să facă învățământul superior accesibil din punct de vedere financiar pentru toți studenții, să cultive accesul la învățământul superior și să asigure oportunitățile necesare pentru a reuși în învățământul superior. Acestea ar trebui să contribuie în principal la acoperirea, atât a costurilor directe ale studiilor (taxe și materiale de studiu), cât și a costurilor indirecte (de ex. cazare, care devine din ce în ce mai problematică pentru toți studenții din SEIS din cauza creșterii costurilor cu locuința, traiul și transportul etc.).

- 7. Autoritățile publice ar trebui să ajute instituțiile de învățământ superior să își consolideze capacitatea de a răspunde la nevoile unui corp mai divers de studenți și personal și de a crea medii de învățare și culturi instituționale incluzive.**

Linii directoare:

Autoritățile publice ar trebui să sprijine și să ofere instituțiilor de învățământ superior mijloacele adecvate pentru a îmbunătăți formarea profesională inițială și continuă pentru personalul academic și personalul administrativ, pentru a le permite acestor angajați să lucreze în mod profesionist și echitabil cu un corp divers de studenți și personal.

Ori de câte ori este posibil, sistemele de asigurare externă a calității ar trebui să abordeze modul în care sunt reflectate dimensiunea socială, diversitatea, accesibilitatea, echitatea și incluziunea în misiunile instituționale ale instituțiilor de învățământ superior, cu respectarea principiului autonomiei universitare.

- 8. Programele de mobilitate internațională în învățământul superior ar trebui să fie structurate și implementate astfel încât să cultive diversitatea, echitatea și incluziunea și, în special, ar trebui să sprijine participarea studenților și a personalului din grupurile vulnerabile, defavorizate sau subreprezentate.**

Linii directoare:

Experiențele internaționale prin mobilitățile în scopul învățării îmbunătățesc calitatea rezultatelor învățării în învățământul superior. Autoritățile publice și instituțiile de învățământ superior ar trebui să asigure acces egal pentru toți la oportunitățile de învățare oferite de programele naționale și internaționale de mobilități de învățare și formare și să soluționeze activ obstacolele în calea mobilității grupurilor de studenți și personal din categoriile vulnerabile, defavorizate sau subreprezentate.

Pe lângă sprijinul pentru mobilitatea fizică, inclusiv portabilitatea integrală a granturilor și a împrumuturilor în cadrul SEIS, autoritățile publice și instituțiile de învățământ superior ar trebui să faciliteze utilizarea tehnologiei informației și comunicațiilor (TIC) pentru a sprijini mobilitatea mixtă și a cultiva "internaționalizarea acasă", prin integrarea cooperării internaționale online în cursuri. Mobilitatea mixtă este o combinație între o perioadă de mobilitate fizică și o perioadă de învățare online. Această cooperare online poate fi utilizată pentru a extinde rezultatele învățării și a spori impactul mobilității fizice, de exemplu prin reunirea unui grup mai divers de participanți, sau pentru a oferi o gamă mai largă de opțiuni de mobilitate.

9. Instituțiile de învățământ superior ar trebui să se asigure că implicarea în comunitate promovează diversitatea, echitatea și incluziunea.

Linii directoare:

Implicarea în comunitate ar trebui considerată ca fiind acel proces în care instituțiile de învățământ superior interacționează cu părțile interesate din comunitatea externă pentru a întreprinde activități comune, care pot fi benefice pentru ambele părți. La fel ca politicile privind dimensiunea socială, implicarea în comunitate ar trebui integrată în misiunile centrale ale învățământului superior. Interacțiunea ar trebui să fie cu predarea și învățarea, cercetarea, serviciile și schimbul de cunoștințe, studenții și personalul și conducerea instituțiilor de învățământ superior. Această interacțiune asigură o bază holistică pe care universitățile o pot folosi pentru a aborda o gamă largă de nevoi ale societății, inclusiv pe cele ale grupurilor vulnerabile, defavorizate și subreprezentate, în același timp îmbogățindu-și funcțiile de predare, cercetare și alte funcții centrale.

Părțile interesate din comunitate (de ex. autoritățile locale, organizațiile culturale, organizațiile neguvernamentale, firmele, cetățenii) ar trebui să poată să interacționeze cu actorii din învățământul superior într-un mod semnificativ și prin dialog deschis. Aceasta va permite parteneriate între universități și comunități, care pot să rezolve în mod eficace provocările sociale și democratice.

10. Autoritățile publice ar trebui să se implice într-un dialog de politici cu instituțiile de învățământ superior și cu alte părți interesate, cu privire modul în care principiile și liniile directoare de mai sus pot fi transpuse și implementate, atât la nivel de sistem național, cât și la nivel instituțional.

Linii directoare:

Un astfel de dialog politic ar trebui să permită dezvoltarea unor măsuri de politici adecvate scopului lor, care ar trebui să respecte autonomia instituțională, să evite orice povară administrativă inutilă și astfel să permită un progres concret către diversitate, echitate și incluziune în învățământul superior.

În sfera de cuprindere a principiilor și liniilor directoare de mai sus, sprijinul colegial și schimbul de bune practici între țările SEE sunt cruciale, pentru a facilita progresul către incluzivitatea sistemelor de învățământ superior.

Glosar de termeni și definiții³

Acest glosar definește cei trei termeni centrali din acest document, respectiv studenți subreprezențați, studenți defavorizați și studenți vulnerabili. Definițiile nu trebuie înțelese ca definiții juridice și, ca urmare, nu intră în conflict cu reglementările legale existente, ci mai degrabă sunt menite să fie definiții explicative, folosite în legătură cu conținutul Principiilor și liniilor directoare.

Studenți subreprezențați:

Un grup de studenți este subreprezentat în raport cu anumite caracteristici (de ex. gen, vârstă, naționalitate, origine geografică, mediu socioeconomic, minorități etnice) dacă ponderea acestuia în rândul studenților este mai mică decât ponderea din totalul populației a unui grup comparabil. Acest lucru poate fi documentat la momentul admiterii, pe parcursul studiilor sau la absolvire. De obicei, persoanele au mai multe caracteristici subreprezentate, astfel că întotdeauna ar trebui avute în vedere combinații de caracteristici subreprezentate („intersecționalitatea”). De asemenea, subreprezentarea poate avea impact și la diferite niveluri ale învățământului superior - program de studiu, facultate sau departament, instituție de învățământ superior, sistem de învățământ superior. Această definiție este complementară Comunicatului de la Londra, „corpul de studenți care intră, care participă și care finalizează studiile superioare la toate nivelurile ar trebui să reflecte diversitatea populațiilor noastre”, însă nu îl acoperă integral.

Studenți defavorizați:

Studenții defavorizați se confruntă adesea cu provocări specifice în învățământul superior, în comparație cu colegii lor. Acestea pot să ia multe forme (de ex. dizabilitatea, venituri familiale mici, sprijin redus sau inexistent din partea familiei, orfani, multe schimbări de școală, sănătate mintală, sarcină, mai puțin timp la dispoziție pentru a studia pentru că trebuie să își câștige traiul lucrând sau având responsabilități de îngrijire). Defavorizarea poate fi permanentă, poate să apară din când în când sau doar pentru o perioadă limitată. Studenții defavorizați pot să facă parte dintr-un grup subreprezentat, dar nu neapărat. Ca urmare, defavorizat și subreprezentat nu sunt sinonime.

Studenți vulnerabili:

Studenții vulnerabili pot să fie expuși riscului de defavorizare (a se vedea mai sus) și, în plus, să aibă nevoi speciale (de protecție). De exemplu, pentru că suferă de o boală (inclusiv sănătate mintală) sau au o dizabilitate, pentru că sunt minori, pentru că permisul lor de ședere depinde de succesul studiilor lor (și astfel, și de deciziile luate de anumii profesori), pentru că sunt expuși riscului de discriminare. Acești studenți sunt vulnerabili în sensul că este posibil să nu poată să își asigure bunăstarea personală sau să nu se poată proteja de vătămare sau de exploatare și să aibă nevoie de sprijin sau de atenție suplimentară.

³ Acest glosar este valabil doar pentru aceste Principii și linii directoare.

**Co-funded by
the European Union**

This translation is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

